

ETNONIMLAR TADQIQIGA OID BA'ZI ADABIYOTLAR TAHLILI

Kamola Shavkat qizi ABDUVALIYEVA

tayanch doktorant

Alisher Navoiy nomidagi o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Toshkent, O'zbekiston

e-mail: kamola.z@mail.ru

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada etnonimlarning kelib chiqishi, shakllanishi va tarixiy o'rganilishi tahlil qilingan. Shuningdek o'zbek etnonimlarining etimologiyasi va ularning turkiy xalqlar tarixidagi o'rni o'rganilgan bo'lib, qadimiy va o'rta asr manbalariga, jumladan, Abu Rayhon Beruniy, Mahmud Koshg'ariy, Rashididdin, Alisher Navoiy va boshqa tarixiy shaxslarning asarlari orqali bu mavzuda qimmatli ma'lumotlar keltirilgan. Etnonimlar tarixi ko'plab ijtimoiy, madaniy va geografik omillar bilan bog'liq bo'lib, ular til va madaniyat birligi, qabila nomlari va boshqa onomastik birliklarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan.

Tayanch so'zlar: etnonim, onomastika, etnografiya, urug', qabila.

АНАЛИЗ НЕКОТОРЫХ ИСТОЧНИКОВ ПО ИССЛЕДОВАНИЮ ЭТНОНИМОВ

Камола Шавкат кизи АБДУВАЛИЕВА

Базовый докторант

университет узбекского

языка и литературы имени Алишера Навои

Ташкент, Узбекистан

e-mail: kamola.z@mail.ru

Аннотация

В данной научной статье анализируются происхождение, формирование и историческое исследование этнонимов. Рассматривается этимология узбекских этнонимов и их роль в истории тюркских народов, при этом приводятся ценные сведения из древних и средневековых источников, таких как работы Абу Райхона Беруни, Махмуда Кашгари, Рашидиддина, Алишера Навои и других исторических деятелей. История этнонимов тесно связана с множеством социальных, культурных и географических факторов, которые оказали влияние на формирование языковых и культурных единиц, таких как названия племен и другие ономастические единицы.

Ключевые слова: этноним, ономастика, этнография, род, племя.

Etnonimlar etnonimika, etnografiya, tarix, tilshunoslikning hali yaxshi o'rganilmagan sohasi bo'lib, ularni o'rganish xalqlar va millatlar etnogenezini yanada chuqur tahlil qilishga katta yordam beradi. Har qanday etnonimning o'z ma'nosi bor. Ba'zi etnonimlar juda qadimiy so'zlar bo'lib, ma'nosini tushunish qiyin bo'ladi. Odatda xalqlar, millatlar, shuningdek, qabilalar va yirik urug'larning

nomlari qadimiy bo'ladi. Masalan, *o'zbek*, *qirg'iz*, *qozoq* kabi millat nomlari, *qo'ng'iroq*, *qangli*, *qipchoq*, *uyshun*, *qorluq*, *xalaj* kabi urug'-qabila nomlari haqida bir qancha fikrlar mavjud, lekin bu etnonimlarning etimologiyalari ilmiy asosda to'liq hal qilingan emas. *O'zbek* – “o'ziga bek”, *qirg'iz* – “qirq qiz”, *qozoq* – “qochoq”, *qangli* – “qanqli” (aravali), *qorluq* – “qorliq” (qorda qolgan), *xalaj* – “qol och” (och qolgan), *qalmoq* – “chetda qolgan” (islom diniga kirmay qolgan) degan ma'nolarni bildiradi, deyish esa g'ayri ilmiy va asossizdir.

Miloddan avvalgi davrlarda ham hozirgi Markaziy Osiyo hududida bir qancha turkiy xalqlar yashab kelishgan. Geradotning “Tarix”, Strabonning “Geografiya”, Pompey Trogning “Filip tarixi”, Yustinning “Pompey Torg epitomi” asarlarida *skif*, *sak*, *massaget*, *dax* kabi turkiy qavmlar bilan birga *toxar*, *so'g'd* ham tilga olingan [6].

Etnonimlar haqidagi qiziqarli fikrlar borasida antik davr olimlari fikrlaridan so'ng Markaziy Osiyo olimlari Abu Rayhon Beruniy, Mahmud Koshg'ariy, Bobur, Navoiy va boshqalar ham o'z qarashlarini namoyon etgan..

Sharqning yetuk olimlaridan biri Abu Rayhon Beruniy qadimgi xalqlar, ularning nomlari – etnonimlar haqida ma'lumot beradi. *Alon* va *os* urug'lari haqida ham ilk bor Abu Rayhon Beruniy xabar bergan. Ushbu xalqlar eron urug'laridan bo'lib, o'zbek va qoraqalpoq xalqlari tarkibida uchraydi. Amudaryo o'z oqimida to'siqlarga uchrab so'l tomonga – qipchoqlar yurtiga oqa boshlagach, bu yerda yashagan aholi (*alon* va *os* urug'lari) Xazar (Kaspiy) dengizi qirg'oqlariga ko'chdilar, – deydi Beruniy.

Undan keyingi davrdagi qimmatli manbalardan biri bu – “Devonu lug'atit turk” asari bo'lib, unda etnonimlar tarixiga oid qimmatli faktlar mavjud. Koshg'ariy asarida o'zi yashagan davrdagi Movarounnahr hududida istiqomat qilgan xalqlar haqida fikr yuritadi. U ushbu hududdagi qabila, urug', elatlarining yaqin aloqalari, tilidagi o'xshash va farqli jihatlarini ko'rsatib berishga harakat qilgan. Ushbu manbada turli sohalarga oid ma'lumotlar qatorida etnonimlar izohini ham uchratamiz. Asarda turkiy qabilalarning joylashish o'rinlari bilan bir qatorda, qabila va urug' nomlarining ro'yxati va ular haqidagi izohlarni berib o'tadi.

Asardan quyidagi parchani keltiramiz; “Turklar aslida 20 qabiladir. Har bir qabilaning sanoqsiz allaqancha urug‘lari bor. Men bulardan asosini, ona urug‘ini yozdim, shahobchalarini tanladim... Rumga yaqin birinchi qabila *bajanak*, *so‘ng qipchoq*, *o‘g‘uz*, *yamak*, *boshqird*, *basmil*, *so‘ng qay*, *so‘ng yabaku*, *so‘ng tatar*, *so‘ng qirg‘iz* keladi. Qizg‘izlar chin yaqinidurlar. Bu qabilalar hammasi Rum yonidan kun chiqargacha cho‘zilgandir. *So‘ng chigil*, *so‘ng to‘xsi*, *so‘ng yag‘mo*, *so‘ng ig‘rak*, *so‘ng yaruk*, *so‘ng junul*, *so‘ng uyg‘ur*, *so‘ng tangut*, *so‘ng xitoy* [2]. Bundan tashqari asarda o‘g‘uz qabilasining 22 kichik urug‘lari haqida ham ma’lumot bor. Koshg‘ariy ushbu urug‘larni nomma-nom sanaydi va boshqa ba’zi ma’lumotlarni aytib o‘tadi.

Umumiy qilib aytadigan bo‘lsak, “Devonu lug‘otit turk” asarida hammasi bo‘lib 70 ga yaqin qabilalar, urug‘lar, elat va xalqlar haqida qimmatli fikrlar mavjud.

Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘otit turk” (XI) asarida 22 ta urug‘ va qabila nomi qayd etilgan, Ular orasida *turk* etnonimlar ham bor. U yozadi: “Men turklar, turkmanlar, o‘g‘uzlar, chigillar, yag‘molar, qirqizlarning shaharlarini, qishloq va yaylovlarini ko‘p yillar kezib chiqdim, lug‘atlarini to‘pladim, turli xil so‘z xususiyatlarini o‘rganib, aniqladim. Men bu ishlarni til bilmaganligim uchun emas, balki bu tillardagi har bir kichik farqlarni ham aniqlash uchun qildim, bo‘lmasa men tilda ularning eng yetuklaridan, eng katta mutaxassislaridan, xush fahmlaridan, eski qabilalaridan, jang ishlarida usta nayzadorlaridan edim” [2].

Mahmud Koshg‘ariy o‘z davridagi Movarounnahrda yashagan elatlar haqida fikr yuritgan. U umumturkiy oiladagi urug‘-qabila va elatlarning yaqinligi, til birligi hamda o‘ziga xos bo‘lgan farqli tomonlarini ko‘rsatib berishga harakat qilgan va ularning joylashish jug‘rofiy xaritasini bergan.

O‘zbek urug‘lari va qabilalari haqida ma’lumot beruvchi yana bir qimmatli manba bu Rashididdinning “Jome’ at-tavorix” asaridir. Ushbu asarda Turkiy urug‘lardan bir qanchasiga ta’rif berilgan. Jumladan, qo‘ng‘irot, qipchoq, jaloyir, qatag‘on, qang‘li, burqut, qirg‘iz va boshqa urug‘lardir. Muallif asarda qirg‘iz urug‘lari tarkibida bo‘lgan *urus (oris)* urug‘i haqida ham tushuncha beradi [3].

Alisher Navoiy “Muhokamat ul-lug‘atayn” (1499) asarida o‘zbek xalqini turk va uning tilini turk tili deb ataydi. Amalda *turk, turkiy, turk ulusi, turk tili, turk iborasi, turkcha, turkiy til, turkiy alfoz* kabi ifodalarni keng ishlatadi. Masalan, mening ta’bim *turk* alfoziga muloyim tushgan uchun ta’rifida mubolag‘a izhor qilurmen. Bu g‘arib ma’ni adosida turkchada bu matla’ borkim.

Shu o‘rinda aytib o‘tilishi joiz bo‘lgan yana bir qimmatli asar bu “Boburnoma” memuar asari bo‘lib, unda toponimlar, etnonimlar, antroponimlar haqida ko‘plab ma’lumotlar uchratamiz. Jumladan, Bobur asarida 1034 ta joy nomlari haqida xabar beradi [1].

Bobur etnonimlar to‘g‘risida ham ma’lumotlar bergan. Masalan, to‘qboy etnonimiga to‘xtalgan va uni o‘zbek urug‘laridan saroy va mang‘itlarning bir urug‘i ekanligini aytadi. Hozirda ham ushbu etnonim mavjud. Ushbu etnonim toponim sifatida Samarqand viloyati Pasdarg‘om tumanidagi qishloq nomi sifatida ham uchraydi [1].

XVI asrda yashagan Sayfiddin Axsikatiy tomonidan yaratilgan “Majmu’ at-tavorix” asarida o‘zbek urug‘lari va qabilalari haqida qimmatli ma’lumotlar mavjud. Asarda o‘zbek urug‘laridan bo‘lgan qishliq, qo‘ng‘irot, kenagas, urus (oris) kabi kabilalar haqida tafsilotlar keltirilgan [4]. Yana bir tarixiy asar sifatida Muhammad Solihning “Shayboniynoma” dostonini oladigan bo‘lsak, unda ham etnonimlar mavzusiga alohida to‘xtalib o‘tilgan. Asarda temuriylar va shayboniylar o‘rtasida bo‘lib o‘rgan voqealar, temuriylarning inqirozi va shayboniylar hukmdorligining o‘rnatilishi davri aks ettirilgan. Ushbu davr voqealarida turkiy elat va qabilalar ishtirok etgan. Muhammad Solih o‘z asarida 30dan ortiq qabilalar nomlarida to‘xtalib o‘tgan [5].

XVI asr yozma manbalari – “Tarixiy Abulxayrxoniy”, “Abdullanoma” va “Matbuoti Allomiy” kitoblarida keltirilgan ma’lumotlarga qaraganda, o‘zbek xalqi tarkibiga kirgan qavmlar soni 92 taga yetgan. Xalqimiz juda ko‘p turk-mo‘g‘ul qavmlari asosida shakllangan. Bu qavmlar 92 urug‘ va qabilalardan iboratdir. Ma’lumotlarga ko‘ra, Shayboniy hukmdorlaridan bo‘lmish Abdullaxon II (rasman 1583–1598) Hindiston podshohi Boburiy Jaloliddin Akbar (1556-1605)ga

yuborgan bir maktubida “Biz to‘qson ikki o‘zbek qavmi ustidan hukm yurg‘izib yuribmiz”, – deb yozgan. Afsuski, Abdullaxonning o‘sha maktubida qavmlarning nomlari to‘la ko‘rsatilmagan.

Turkiy etnonimlarni, jumladan, o‘zbek etnonimlarini o‘rganishga ko‘plab taniqli turkiyshunoslar, jumladan, V.V. Radlov, M.V. Bartold, S.P. Tolstov, L.V. Gumilyov, N.A. Baskakov, shuningdek, o‘zbek olimlari Yaxyo G‘ulomov, B. Ahmedov, E. Begmatov, K. Shoniyozov, A. Muhammadjonov, X. Doniyorov, T. Nafasov, A. Otajonova kabi mutaxassislar katta hissa qo‘shganlar. Bu olimlar o‘z ilmiy tadqiqotlari orqali o‘zbek etnonimlarini, ularning etimologiyasini va tarixini chuqur o‘rgandilar.

Etnonimlar tarixini o‘rganish, to‘plash borasida taniqli olim H.Doniyorovning xizmatlari katta. U 92 bovli o‘zbek urug‘larini nomini tartibga keltiradi va bir risolaga jamlaydi. U ushbu risolani tayyorlashda ikkita qimmatli manbaga tayanadi. Ular “Nasabnoma” va “Qitmir” qo‘lyozma asarlaridir.

Bizgacha yetib kelgan, 92 bovli o‘zbek qavmlari nomma-nom sanalgan manbalarga diqqat qilsak, ularning XVII asrdan boshlab yaratilganligiga guvoh bo‘lamiz. Bu asarlarni bir-biri bilan taqqoslab chog‘ishtirish jarayonida anchagina farqlar, fonetik o‘zgarishlar, variantlilik hodisalari borligining guvohi bo‘ldik. Yuqorida sanab o‘tilgan 5ta urug‘ nomlarini alfavit tartibida joylashtirib chiqqanimizda 200dan oshib ketdi. Bizningcha, bu holatni har kim xalq orasida har xil yozib olganligi, qayta-qayta yozilish natijasida o‘zgarishlarga duch kelish, turli shevalarda turlicha talaffuz etilishi kabi ko‘plab holatlar bilan izohlash mumkin [6].

Etnonimlarni o‘rganish bo‘yicha muhim manbalardan biri – bu biz tahlil qilayotgan tarixiy asar “Shajarayi turk”dir. Bu asarda turkiy xalqlarning etnogenezi haqida tarixiy va afsonaviy ma’lumotlar keltiriladi. Bu haqida tadqiqot ishimiz davomida to‘liqroq to‘xtalamiz. Bundan tashqari Abulg‘ozi Bahodirxonning yana bir asari “Shajarayi tarokima” ham etnonimlar haqida ko‘pgina ma’lumotlar bera oladi.

“Shajarayi turk” asarida yuzdan ortiq etnonimlar keltirilgan. Abulg‘ozi Bahodirxon ba’zi etnonimlarning tarixiy etimologiyasi haqida ham qisqacha to‘xtalib o‘tadi. Ba’zi etnonimlarning hosil bo‘lishiga shaxs otlari asos bo‘lgan bo‘lsa, ba’zilariga insonlarning yashash joyi, kasb-kori, ijtimoiy ahvoli, totem-tamg‘alari ta’sir qilgan. Masalan, *o‘rmanqit* etnonimini quyidagicha izohlaydi: *“Bu elning yurtlari qalin yag‘ochning ichinda turur. Aning uchun O‘rmanqit ot qo‘ydilar”*. *Turqaq* etnonimini esa quyidagicha izohlaydi: *“So‘ngaki ma‘lum ermas, qaysi turkdin erkani. Ma‘nosi saqchi temak bo‘lur. Saqchilarning uyg‘oq erkanin uxlamay o‘lturg‘ani uxlag‘anig‘a aytur erdi, mening navbatim bo‘ldi. Emdi sen turqaq, teb. Ul sababdin podshohni saqlagan kishilarga turqaqlar der erdilar”*.

XIX asr manbalariga murojaat qilganimizda ushbu davrda urug‘, qabila, xalq, millat va ular bo‘g‘ilarining shakllanishi va nomlarining kelib chiqish tarixi haqida ko‘pgina ishlar amalga oshirilganligining guvohi bo‘ldik. Misol sifatida Nizomiddin ibn Domla Shoh Said Mahdum qalamiga mansub “Nasabnomayi o‘zbek” qo‘lyozma sari asosida yozilgan N.V. Xanikovning “Buxoro xonligining tavsifi” asarida 92 qavm va uning shaxobchalari haqida to‘liq ma’lumot beradi. Masalan, asarda mang‘itlarning *to‘q mang‘it, oq mang‘it, qora mang‘it, qo‘ng‘irotlarning qonjig‘ali, qo‘sh tamg‘ali, otinli, chuvak tamg‘ali* kabi shahobchalari borligi haqida ma’lumotlar berilgan [7].

Etnonimlarning paydo bo‘lishi muayyan hududda va vaqtda yashagan xalqlarning tarixiy voqealari bilan chambarchas bog‘liqdir. Ular haqidagi fikrlarni Abramzon S.M., Muravyov N.N., Byatkin V.N., Danilevskiy G.I., Baskakov N.A., Yeremeyev D.Y., Zuyev Y.A., Gubayeva C., Karmisheva B.X., Shoniyozov K., Ahmedov B. kabi olimlarning ishlarida ham uchratamiz.

O‘zbek etnonimlarini o‘rganish sohasida I.I. Umnyakov, K. Shoniyozov, B. Ahmedov, A. Asqarov kabi tarixchi olimlar, X. Doniyorov, S. Qorayev, E. Begmatov, T. Nafasov, N. Oxunov, A. Turobov, K. Marqayev, N. Begaliyev kabi tilshunos olimlar ko‘pgina ishlarni amalga oshirganlar. Masalan, K. Shoniyozovning “К этнической истории узбекского народа” (1974), “O‘zbek

xalqining shakllanish jarayoni” (2001), B. Ahmedovning “O‘zbek ulusi” (2002) kabi asarlari nashr etilgan. N.A. Baskakov “Igor jangnomasi” asarida *topchak, tatran, mogut, ovar* kabi bir qator turkiy etnonimlar borligini aniqlab, ularning etimologiyasini o‘rgangan. Akademik A. Asqarovning “O‘zbek xalqining etnogenezi va etnik tarixi” nomli asari tarix yo‘nalishidagi talabalar uchun o‘quv qo‘llanmasi sifatida tavsiya etilgan.

X. Doniyorovning “O‘zbek xalqining shajara va shevalari” asari ikki qismdan iborat. Dastlab bu asarda o‘zbek xalqining qabila va urug‘ nomlari M. Koshg‘ariyning “Devonu lug‘otit turk”, Rashiddinning “Jome‘ut tavorix”, Alisher Navoiy, Abulg‘ozi Bahodirxon asarlarida qo‘llanishi haqida qiziqarli ma‘lumotlar keltiriladi. Asarning keyingi bobida o‘zbek etnonimlari haqida qo‘lyozma manbalarda, tilshunoslikka oid tadqiqotlarda bildirilgan fikrlar tahlil qilinadi. S. Qorayevning “Etnonimika” risolasida etnonim va etnotoponimlarning shakllanishi hamda ularning ma‘nosi haqida fikr-mulohazalar bildirilgan. Shuningdek, M. Mamedovning “Xalq nomlari joy nomlarida” (1981), U. Sanaqulovning “O‘zbek xalqining hamda tilining tarkib topishi va nomlanishi” (1991), G‘. Abdurahmonovning “O‘zbek xalqi va tilining shakllanishi haqida” (1999), Z. Ziyotovning “Turon qavmlari” (2008), A. Turobovning “Samarqand etnonim va etnooykonimlari” (2004), A. Shukurovning “O‘zbek” atamasining kelib chiqishi haqida” (2010) singari asarlar ham o‘zbek etnonimikasi muammolari tahliliga bag‘ishlangan.

N. Begaliyevning “O‘zbek etnonimlari tarixidan” nomli asarida 92 bo‘li o‘zbek urug‘lari ro‘yxati (23–25-betlar), qo‘ng‘irot qabilasi va uning urug‘lari shajarasi (51–56-betlar) berilgan hamda bir qancha turkiy urug‘ va qabila nomlarining etimologiyasiga doir qiziqarli ma‘lumotlar keltirilgan.

K. Marqayev Janubiy O‘zbekiston hududi materiallari asosida o‘zbek tili etnonimlarining lisoniy tadqiqini amalga oshirdi. Bu nomzodlik ishining birinchi bobi “Etnonimlarning onomastik tizimdagi o‘rni” deb nomlangan. Keyingi bobda etnonimlarning ma‘noviy-mavzuiy tasnifi yoritilgan. Eng muhimi, bu qismda hozir iste‘moldan chiqqan, tushunarsiz ayrim etnonimlarning etimologik tahlili berilgan.

Masalan: *Yobu* – qabila va urug‘ nomi bo‘lib, bu so‘z oddiy jaydari ot ma’nosini bildirgan. O‘zbek dostonlarida “*Yobi dema, shu ot tulpor ekan de*” misralarining qo‘llanilishi ham buning dalilidir. Ot nomi keyinchalik etnos nomiga aylangan. *Bahrin* – bu so‘z qadimiy turkiy tilda katta yirtqich qush, lochinning bir turi ma’nosini bildirgan, uni qo‘lga o‘rgatilib, ovchilikda foydalanilgan, keyinchalik bu so‘z ham etnos nomi bo‘lib qolgan.

K. Marqayev ishining oxirgi uchinchi bobida etnonimlarning grammatik tuzilishi va yasaliş xususiyati o‘rganilgan. O‘zbek etnonimiyasidagi nomlarning katta qismini tub, sodda etnonimlar tashkil etadi. Shu bilan birga etnonimlar orasida to‘p (*boyto‘p, badalto‘p* kabi), to‘da (*saroyto‘da, bekto‘da* kabi), bachcha (*gulbachcha, jilonbachcha* kabi), tuvg‘on (*qarshidantuvg‘on, devonadantuvg‘on* kabi), tirnoq (*ko‘ktirnoq, oqtirnoq* kabi), bosh (*jortibosh, olmabosh* kabi), o‘g‘il (*besho‘g‘il, ucho‘g‘il* kabi), boy (*bozortuxum, ustatuxum* kabi), kalla (*chorkalla, qorakalla* kabi), qora (*qorakaltak, qorako‘z* kabi), oq (*oqmang‘it, oqtelpak* kabi), besh (*beshbola, beshkal* kabi), etti (*ettiuyli, ettiurug‘* kabi), uch (*uchqora, uchuruv // uchurug‘* kabi), ola (*olato‘p, olachopon* kabi) singari ikki komponentli, sintaktik usul bilan hosil bo‘lgan etnonimlar ham bor.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, etnonimlarning tarixi va ularning shakllanishi murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, bu jarayonning o‘rganilishi ko‘plab qadimiy va o‘rta asr manbalariga, jumladan, Abu Rayhon Beruniy, Mahmud Koshg‘ariy, Rashididdin, Alisher Navoiy, Bobur, Sayfiddin Axsikatiy, Muhammad Solih va boshqa tarixiy shaxslarning asarlari orqali amalga oshirilgan. Bu asarlarda o‘zbek etnonimlarining kelib chiqishi, ularning etimologiyasi va geografik tarqalishi haqida qimmatli ma’lumotlar mavjud. Shuningdek, etnonimlar o‘rganilganda ularning faqat tarixiy ma’nosi emas, balki lingvistik jihatlari ham e’tiborga olinadi. Etnonimlarning etimologiyasi, ya’ni ularning kelib chiqishi, shu jumladan, qabila nomlari, joy nomlari va boshqa onomastik birliklar ularning o‘ziga xos xususiyatlarini ko‘rsatadi. Taniqli olimlar, jumladan, V.V. Radlov, M.V. Bartold, S.P. Tolstov, L.V. Gumilyov, N.A. Baskakov, X. Doniyorov, K. Shoniyozov, B. Ahmedov va boshqalar o‘z ilmiy tadqiqotlari bilan bu sohadagi

bilimlarni kengaytirishga katta hissa qo'shganlar. Shu bilan birga, etnonimlar o'rganish jarayonida fonetik, morfologik, semantik o'zgarishlar, variantlilik va tafovutlar kabi muammolar ham yuzaga keladi, bu esa etnonimlar tarixining va ularning madaniy ahamiyatining yanada chuqurroq o'rganilishiga imkon beradi. O'zbek etnonimlarining tahlili va ularning tarixiy-etnik manbalarda izlanishi xalqimizning etnogenezi va madaniyatini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Бобир, Захириддин Мухаммад. Бобирнома. – Тошкент, 1960.
2. Кошғарий, Махмуд. Девону луғотит турк (Таржимон ва нашрга тайёрловчи С.Муталлибов). – Тошкент: Фан, 1960.
3. Рашид ад-дин. Сборник Летописей. Т.1. – Москва: Наука, 1952.
4. Собрание летописей. Мажмуат таворих. – Ленинград, 1960.
5. Солиҳ, Мухаммад. Шайбонийнома. – Тошкент: Фан, 1989.
6. Турабов А. Самарқанд вилояти этноним ва этноойконимларининг таҳлили: филол. фан. номз. дисс. – Тошкент, 1999.
7. Ханыков Н. Описание Бухарского ханства. – Спб, 1843.